

آمرانگی و آموزش

تحلیل ها، گفتارها و تجربه های زیسته

مرتضی نظری

انتشارات مشق شب

پاییز ۱۴۰۱

سرشناسه	: نظری، مرتضی، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: آمرانگی و آموزش تحلیل‌ها، گفتارها و تجربه‌های زیسته / مرتضی نظری.
مشخصات نشر	: تهران: مشق شب، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۱ ص: ۲۱×۱۴ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۲۰-۸۸-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: آموزش و پرورش -- ایران -- نوآوری
	: Education innovation-- Iran
	: آموزش و پرورش -- ایران-- آینده‌نگری
	: Education-- Iran-- Forecasting
	: تحولات آموزشی -- ایران
	: Educational change -- Iran
رده بندی کنگره	: LB۱۰۲۷/۳
رده بندی دیویی	: ۳۷۱/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۰۲۳۲۵۸



آمرانگی و آموزش
تحلیل‌ها، گفتارها و تجربه‌های زیسته
نویسنده: مرتضی نظری
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۲۰-۸۸-۵
طراح جلد: علیرضا گنجی
صفحه‌آرا: سارا مقدم
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۴۰۱
قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر می‌باشد.
نشانی مرکز نشر و بخش: تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان قدس
ساختمان آنا تول فرانس (شماره ۳)، واحد ۱۱
تلفن تماس: ۰۲۱-۶۶۹۶۲۵۱۶، شماره: ۶۶۴۸۸۸۲۰
واتساپ: ۰۹۱۲۸۹۸۶۵۳۴
www.mashghshab.com

فهرست

- ۷ مقدمه: رؤیای تحول در آموزش و پرورش
- ۱۱ پیش درآمد: درباره آبرانگی و آموزش

- فصل اول: ریشه‌ها و رویکردها -

- ۱۷ تغییر ماهیت مدرسه در جهان جدید
- ۲۷ چالش‌های ماندگار مدرسه در ایران
- ۳۳ رکود رویکردی آموزش مدرسه‌ای
- ۴۳ مسئله مرگ مدرسه و چشم‌انداز آینده آموزش
- ۴۸ فقر ذهنی و آموزش ناتوان‌پرور

- فصل دوم: روندها و رویه‌ها -

- ۵۵ مدرسه بر مدار آبرانگی
- ۶۰ تعامل دولت با آموزش و پرورش
- ۶۲ وزارت و مدیریت در آموزش و پرورش
- ۶۷ دانشگاهیان و آموزش و پرورش

۷۱	 حوزه عمومی و آموزش و پرورش
۸۰	 میان‌مایگی و فرهنگ سازمانی
۸۳	 چالش هویت‌مندی دانش‌آموزان
۸۸	 نخبگی، مدال‌آوری و کیفیت آموزش
۹۱	 کودکی و آموزش و پرورش

- فصل سوم: پرسش‌ها و پیشنهادها -

۱۰۱	 به سوی کدام آینده؟
۱۰۴	 آیا به پایان نوستالژی مدرسه رسیده‌ایم؟
۱۰۷	 درس‌های کرونا برای مدرسه
۱۰۹	 مدرسه و مهارت‌های نرم

مقدمه

رؤیای تحول در آموزش و پرورش

وزرا، مدیران عالی و کارشناسان و معلمان بسیاری دیده‌ام که با آرزوی تحول آفرینی و تغییر پا به عرصه آموزش و پرورش و دنیای تعلیم و تربیت گذاشته‌اند اما پس از مدتی، وقتی در مقام اجرا و عمل متوجه محدودیت‌ها، موانع و تنگناها می‌شوند، اگر خودشان به فردی ضد تحول تبدیل نشده باشند، اما سودای تحولگرایی تا حد زیادی از سرشان افتاده است! به راستی چرا تغییر در آموزش و پرورش تا این حد دشوار و کند است؟

از سال ۱۳۷۷ که وارد تربیت معلم شدم، در من انگیزه‌ی قدرتمندی برای همسو شدن آموزش و پرورش با جریان توسعه و پیشرفت ایران موج می‌زد و اکنون که بیست و چهار سال از ورودم به دنیای تدریس، معلمی، مدیریت و کار فرهنگی می‌گذرد، این انگیزه و کشش درونی مانند روز اول اما عمیق‌تر و همه جانبه‌تر ادامه دارد. بارها شد که خسته شدم اما متوقف نه!

یکی از تجربه‌های آموخته و زیسته‌ام این بود که هر وزیر و مدیر ارشدی که در کنار جرأت‌ورزی، تبیین درست‌تر، واقع‌گرایانه‌تر و بهتری از مسائل آموزش و پرورش داشته، موفق‌تر عمل کرده است. شاخص من برای موفق بودن یا نبودن وزرا، نمی‌تواند بی‌توجه به شاخص‌های جهانی از جمله کمک به ارتقای کیفیت آموزش و دسترس‌پذیرتر کردن آموزش و فرصت‌ها و امکانات آموزشی برای همگان باشد اما اینجا ایران است و مداخله‌ها و متغیرهای عامل، فراوان. وزرا و مدیرانی که نتوانستند فهم و تبیین کامل‌تری از مسائل

آموزش و پرورش داشته باشند، تیم و سازمان خود را دچار تصمیمات متفاوت و گاه مغایری کردند.

فراز و فرود هر دوره مدیریتی در آموزش و پرورش، متأثر از نوع تبیین و دریافتی است که از مسئله‌های نظام آموزشی دارد. اگر این تبیین و فهم مسئله به واقعیت نزدیکتر بود، رویکرد مدیریت و روش خط مشی گذاری موفق‌تر می‌شود.

در واقع تمام وزرا و مدیریت‌های خرد و کلان و تمام فعالان سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در آموزش و پرورش به دنبال حل مسئله‌های آموزش و پرورش وارد این عرصه شده‌اند، اما یک مرحله پیشینی و مقدم بر حل مسائل آموزش و پرورش وجود دارد و آن میزان فهم مسئله‌هاست. هرچه این فهم بیشتر مبتنی بر درک واقعیات و تغییرات اجتماعی باشد و بیشتر در مسیر متناسب‌سازی اهداف و مأموریت‌های آموزش و پرورش با اقتضائات نو قرار بگیرد، طبعاً کارآمدی و اثربخشی آموزش و پرورش احتمال افزایش دارد.

خواننده کتاب «آفرانگی و آموزش» علاوه بر تحلیل‌ها و گفتارها، با تجربه‌نگاری‌هایی مواجه است که برآیند حضور مؤلف در سطوح میانی و ارشد وزارت آموزش و پرورش بوده است. این تجربه‌نگاری به ویژه برای علاقه‌مندان و پژوهشگران مسایل تعلیم و تربیت در بعد مدیریتی و سیاستگذاری می‌تواند قابل تأمل باشد چرا که بدون نگاه به واقعیت‌های جاری و چالش‌ها و تنگناهای پیاده‌سازی نسخه‌های نظری و آکادمیک در قلمرو آموزش و پرورش امکان ارایه تحلیل‌های راهگشا برای خروج آموزش و پرورش از گرداب ابرچالش‌های تاریخی که در این کتاب به تفصیل به آن پرداخته‌ام، نیست.

برخی از یادداشت‌ها و گفتارهای کتاب در سال‌های گذشته به‌طور پراکنده در فضای رسانه‌ای و شبکه‌های اجتماعی منتشر شده که به منظور رسیدن به صورت‌بندی دقیق‌تری از مسئله‌های نظام آموزشی با ویرایش و تغییرات جدیدی گردآوری شده است.

در فصل اول، به ریشه‌ها و رویکردها و مبانی نظری و تغییرات پارادایمیک نهاد آموزش در ارتباط با تحولات جهانی و تغییرات اجتماعی و فرهنگی پرداخته شده است.

در فصل دوم، روندها و رویه‌ها و مسأله‌های آموزش و پرورش به ویژه در تعامل با دولت،

دانشگاه و حوزه‌ی عمومی بررسی شده و در فصل سوم، آینده‌ی مدرسه را مورد واکاوی قرار داده‌ام.

امیدوارم این مجموعه بتواند به بازاندیشی انتقادی مبانی نظری و ساختاری نهاد مدرسه و نظام آموزشی در ایران بینجامد و راهگشای مدیران و کارشناسان عالی آموزش و پرورش و پژوهشگران این حوزه باشد.

وظیفه دارم از راهنمایی محققانه و ارزشمند استاد ارجمند جناب آقای دکتر ماشاءالله یوسفی در تصحیح و تدوین کتاب حاضر قدردانی کنم.

بی‌تردید، آنچه پیش روی شماست، خالی از کاستی نیست و امیدوارم از نقدها و دیدگاه‌های خوانندگان محترم به‌ویژه معلمان و کارشناسان مسائل آموزش و پرورش بی‌بهره نمانم.

از همراهی و تلاش و دقت نظر همکاران انصارات مشق شب به‌ویژه دوست فرهیخته‌ام آقای رضا هوشمند در آماده‌سازی کتاب سپاسگزارم.

مرتضی نظری

پاییز ۱۴۰۱ / تهران